

APROXIMACIÓ A KATE MILLETT

Júlia TORRES

Seria exagerat dir que Kate Millett (1934-2017) va ser la filòsofa feminista més determinant del segle XX, tot i que l'any 1998 el New York Times la va incloure en la llista dels deu personatges clau que van marcar el segle XX. Però el seu llibre *Sexual Politics* (1970) és un clàssic i el moviment Women's Lib, que el tenia com a text de referència, va transformar la vida quotidiana de la gent al món occidental d'una manera molt més radical que qualsevol altre grup polític o social durant el segle passat.

Kate Millett va néixer a Saint-Paul (Minnesota) l'any 1934 en una família catòlica d'origen irlandès i deia de la seva ciutat que «és un lloc on resulta més agradable tornar que créixer-hi». Era la filla del mig de tres germanes en una família de pares divorciats –fet al qual ella atribueix una gran importància– i va estudiar a la universitat de Minnesota fins que una tieta rica li va pagar els estudis a Òxford, on va ser la primera dona americana a rebre un diploma amb menció d'excel·lència. Allí va llegir Simone de Beauvoir que representà «una revelació» i que la marcarà molt profundament. «En certa manera ho vaig aprendre quasi tot d'ella», diu en una entrevista a France Culture (18 de març 2014). Beauvoir i Millett van mantenir una gran relació personal i per correspondència durant molts anys. De fet, algunes de les obres de Millett són versions personals dels grans temes de Beauvoir (la adolescent “rangée” [fomal] és el rerefons de *Flying* (1974), l'envelliment de la mare és a *Mother Millett*, 2001), òbviament situades en un context americà, molt diferent al de la filòsofa francesa. Fins i tot es podria dir que Miller troba la traducció política del feminisme que Beauvoir, molt agafada pel comunisme de postguerra no va saber veure.

De tornada als Estats Units Millett va iniciar una carrera professional a la Universitat de Carolina del Nord que abandonà aviat per dedicar-se a l'escultura i a feines diverses. Una mica més tard s'establí al Japó (1963) d'on va tornar casada amb l'escultor Fumio Yoshimura (1965), però el matrimoni no li va durar gaire. Més endavant a les seves memòries d'adolescència va explicar com des de molt petita ella s'havia sentit realment lesbiana.

Sexual Politics, un totxo de 634 pàgines en l'edició espanyola de 1995, fou publicat en 1970, traduït al castellà a Mèxic l'any 1975, i tot seguit distribuït a Catalunya de forma paralegal. L'èxit del text convertí Millett en una figura de referència arreu del món i la propulsà com a figura del feminisme de la segona onada. En origen el llibre era una tesi doctoral per a la Universitat de Columbia, però significava també un anunci de nous temps. Un cop aconseguits per les sufragistes (primera onada) el dret de vot i els drets laborals i civils més bàsics, la segona onada del feminisme exigia en les dècades de 1960-1970 el dret al control del propi cos i l'autonomia sexual. S'anomena “segona onada” el moment que arreu dels països occidentals es planteja la lluita per l'avortament lliure i voluntari i pels drets de les dones lesbianes. Llavors es parlava de Women's Lib i el moviment estava molt vinculat a l'inici de la generació del *baby boom*, el grup de joves més ampli de la història, nascuts en la postguerra i educats massivament. S'ha repetit molt sovint que Women's Lib era un moviment de dones blanques urbanes, intel·lectualitzades i de classes mitjanes i mitjanes altes, però convé recordar que s'implicava també en la lluita contra el racisme o contra la guerra del Vietnam, tot i fer-ho des de la seva autonomia. En tot cas, l'Estat espanyol anava en retard per causa de la dictadura franquista. Encara s'estava lluitant pel dret al divorci, que no s'aconseguí fins el dia 7 de setembre de 1981 i el matrimoni entre lesbianes a l'Estat té data del juny del 2005. Cal dir que l'any 1970 és també el moment d'aparició d'un altre llibre de Shulamith Firestone, *La dialèctica del sexe*, un text molt important però al seu moment menys llegit que el de Millett, amb qui mantenia una relació de col·laboració.

Amb *Sexual Politics* es posava obertament a debat el nucli polític de la qüestió sexual, que anteriorment s'havia passat per alt – o encara pitjor que es menystenia, com havien fet Freud i a teoria psicoanalítica que considerava les dones com una mena d'eunucs. El llibre de Kate Millett és una barreja d'anàlisis literàries (sobretot d'estudis sobre novel·listes com D.H. Lawrence, Henry Miller i Norman Mailer que havien creat els estereotips bàsics sobre les dones al segle XX), amb elements de psicologia, sociologia i antropologia que expliquen el paper del patriarcat en la cultura moderna. Millett considerava que «Ser dona o ser home és pertànyer a dues cultures diferents». L'opressió sexual és la base de totes les altres opressions i el fonament de les societats humanes (tesi aquesta darrera que sempre li va discutir Camille Paglia). Situar el debat polític en la família, i no tan sols això, sinó proposar-se explícitament la destrucció de la família perquè és un cau d'opressió per a les dones, significava també trencar un dels tabús més centrals en les societats occidentals, el de la separació entre vida privada i vida pública. De fet, la crítica de Miller al model de família va resultar decisiva en els canvis socials posteriors i ja forma part, correctament o no (això va a gustos), del “sentit comú” de la sociologia contemporània. Considerar que el paper de la dona en la família patriarcal es redueix a exercir les funcions animals de reproducció i cura de les criatures és un reduccionisme molt obvi, però aquesta tesi de Millett ha tingut un extraordinari ressò posterior. DE la mateixa manera l'afirmació que allò personal és polític va marcar, i encara marca, tots els estudis posteriors sobre temes de gènere, un concepte que Millett no apreciava particularment.

Millet es va moure sempre estrictament en la comprensió del feminisme com un problema de drets (polítics). El sexe és una realitat política, com la classe o la raça, i això va més enllà de temes com la gestió de les emocions o del llenguatge perquè totes les categories polítiques impliquen una qüestió de dominació. No es tracta de qüestions privades, sinó que el que és personal és també polític. Si no es planteja l'opressió sexual de les dones tampoc s'entén l'opressió de classe o de raça. L'avortament, el dret al propi cos i els drets de les lesbianes etc., són problemes d'igualtat que tenen també un vessant de classe social explícit. Un sexe en domina un altre i el sistema patriarcal és una forma de poder i de govern on les dones són ciutadanes de segona i estan oprimides. Això no vol dir que la política esgoti tot el problema de l'alliberament de la dona. Aquesta opressió es fonamenta bàsicament en la força física que el patriarcat usa directament però, també, i sobretot, com a instrument d'intimidació. Per tant, l'opressió de la dona té una dimensió emocional important. A la pràctica, el sistema patriarcal treballa contra l'amor. Això significa que les dones són mantingudes fora del poder polític i també que viuen oprimides psicològicament. Se les limita emocionalment i se les castra en el desig igual com se les menysté en l'àmbit públic. En una entrevista de 1971 ho explica d'una manera prou sintètica: «als Estats Units cada nen és educat en la idea que si té mèrit i té sort pot arribar a ser president dels Estats Units. A les nenes l'objectiu que se'ls proposa és ser Miss Amèrica». Que el problema sigui polític (i no “fisiològic”), no nega, doncs, que, a més, tingui una dimensió psicològica i emocional molt important.

Millet va mostrar a *Sexual Politics* que el patriarcat era un sistema sexual que creava un sistema econòmic, però també una emotivitat i una identitat castrant per a les dones. La repressió que el patriarcat exerceix des del punt de vista psicològic i econòmic. «*La deformació que les condicions socials del patriarcat efectua en la vida sexual femenina s'expressa, en ocasions, per anomalies inconcebibles (...) En el decurs de la història, la gran majoria de les dones s'han vist reduïdes al nivell cultural d'una vida animal, dedicada a proporcionar un desfogament a la sexualitat masculina i a desenvolupar les funcions de reproducció i de cura de la prole. Així doncs, la sexualitat ha arribat a imposar-se a la femella humana com un càstig, en un context que la limitava a les tasques domèstiques i servils, i excepte rares excepcions, no la predisposava a sentir cap plaer, orientant-la tan sols a la maternitat*» (Segona Part, “El testimoni de la sexualitat”). Crear el que a l'última frase del seu llibre Kate Miller va descriure com: «*un món*

una mica més suportable que el desert que travessem avui», exigeix una nova política i una nova comprensió del paper de la dona.

El debat sobre *Sexual Politics* va marcar la dècada de 1970, però Millett va publicar també dos altres llibres molt importants: *Flying* (1974), una mena d'«examen de consciència» de la seva bisexualitat, i *Sita* (1977), que explora la seva sexualitat a través de la seva relació amb una companya. Va escriure també altres novel·les, especialment *The Loony Bin Trip* (1990), basada en la seva experiència personal en un psiquiàtric a Irlanda, on sembla que fou internada després d'un episodi psicòtic dalt d'un avió quan fugia de la seva família. Cal dir que Kate Millett fou hospitalitzada, sembla que sense el seu consentiment, dues vegades des de 1973, amb un diagnòstic de personalitat bipolar. Ella ho va descriure com «un error de la meua família», però a la web de la seva germana Mallory, la descriu dient que: «Ella era la persona més pertorbada, megalòmana, malvada i deshonest que he conegut»... Depressiva i amb tendències suïcides (un fet que algunes feministes com Paglia van usar per criticar-la), va prendre liti durant molts anys i formava part moviment antipsiquiàtric, on donava suport a MindFreedom International. El patriarcat també destrueix psicològicament.

Cal tenir en compte que en aquells anys volcànics, Millett es va trobar atrapada entre les exigències de Betty Friedan, partidària de no entrar en la qüestió lèsbica per no espantar més la societat, i de les feministes més radicals que la volien “fora de l'armari”. Quan va definir-se públicament com a lesbiana no va ser ben vista ni per unes ni per altres i això li provocà un malestar que li durà anys. A partir de 1989 Kimberlé Crenshaw començà a parlar sobre “interseccionalitat” (el doble problema de les dones com a negres i com a dones) i es posa també en circulació massivament el concepte de “gènere”. Butler i *Gender Trouble* (1990) ocupen l'escena universitària als Estats Units. Això fa oblidar una mica Kate Millett que continuà publicant però amb força menys ressò; organitza una fundació per a dones artistes (que es finançava venent arbres de Nadal, per cert) i passava cada cop més temps a París. Es vinculà encara a lluita encara al voltant de l'avortament i en defensa de les dones oprimides pels aiatol·làs a l'Iran, però va anar perdent protagonisme públic. Als darrers anys creia que l'opressió de la dona es fonamentava sobretot en els usos patriarcals de la comunicació, i especialment en la televisió, que tramet imatges arrelades en el patriarcalisme i que normalitzen l'opressió de les dones.

Millett sempre va a afirmar «no estar segura que emprar la paraula gènere permeti entendre millor i des de l'interior la qüestió de les dones». Per a ella hi ha, al món bàsicament, els homes (els mascles) i les dones i el feminisme ha de resoldre la qüestió de les relacions entre homes i dones, mentre de gènere tenia per a ella «poca relació amb la vida real» i li semblava secundàriament «un debat molt interessant entre universitàries». Com diu en el documental “Some American Feminists” (Luce Guilbeault, 1977): «*Hi ha parts de la nostra ànima que han estat erosionades pel patriarcat*». Donar un contingut polític a aquesta erosió és un mèrit innegable de l'obra de Kate Millett.